

Gjenopptakelseskommissjonen
v/Siv Hallgren
Postboks 8026 Dep.
0030 Oslo
Sendt pr. e-mail: post@gjenopptakelse.no

Oslo, 30. oktober 2017
Dok.ref: 301138-504-5835772.1
Saksansvarlig advokat:
Cato Schiøtz

TORGERSSENSAKEN – NÆRMERE OM BARNÅLBEVISET

Vi har nå gjennomgått høringen fra 2006 vedrørende barnålbeviset. Vi skal komme tilbake med en tilsvarende redegjørelse for avførings- og tannbittbeviset

Formålet med nærværende brev er å sammenholde det som fremkom under høringene med våre anførsler i begjæringen av 27.6.15, jf. side 82-94.

Vi skal både foreta en gjennomgang av de forklaringene som ble opptatt og knytte noen kommentarer til kommisjonens vurderinger av høringen, slik det fremgår i kommisjonens vedtak av 8.12.06.

Som det vil fremgå nedenfor, har vi i den nye begjæringen fremkommet med en rekke anførsler som ikke var – eller skulle være – tema for de sakkyndige i 2006.

Gjennomgangen i det følgende vil for øvrig bekrefte at påstanden som Oslo statsadvokatembeter fremmet i brev av 25.8. om at det er mye "likt" i den nye begjæringen sammenholdt med tidligere, ikke er korrekt.

1. Innledning

Innledningsvis i fremstillingen av barnålbeviset i begjæringens del 3 IV C pkt. 1 peker vi på at påtalemyndigheten i 1958 omtalte barnålbeviset som "et naturvitenskapelig bevis av første klasse" og anså det alene til å være tilstrekkelig til å felle Torgersen.

Dette ble allerede i 2006 nedtonet av møtende aktor. Nå ble barnålbeviset redusert til å utgjøre "et viktig indisium i beviskjeden".

Men dette er heller ikke korrekt, jf. nedenfor.

2. Faktum – de to alternative forklaringer på forekomsten av barnåler.

I begjæringen minner vi om at dressens tidligere eier, Eilif Støleggen, hadde dressen på da han overnattet under et grantre i Sverige etter et trafikkuhell i en stjålet bil.

Dette er et rent bevistema som – rimelig nok – ikke var et tema for de sakkyndige.

Som kjent eide Torgersen dressen kun to måneder forut for arrestasjonen, og det har aldri vært anført at han noen gang hadde dressen på seg utenfor Oslo – langt mindre i forbindelse med en tur i skogen.

Vi noterer at det under høringen ikke var et tema om nålene kunne være forenelig med Støleggens forklaring om at han krøp under en gran og gjorde opp ild av tørre kvister.

3. Den nærmere bevisvurderingen – de taktiske bevis.

I pkt. a behandler vi den grunnleggende forutsetning om nærkontakt mellom Torgersen og juletreet.

Dette var heller ikke et tema i 2006 – og de sakkyndige kunne rimeligvis ikke forventes å ha noen mening om dette.

Denne anførselen er så vidt vi kan se ikke tidligere drøftet av kommisjonen – det burde kommisjonen ha utredet.

Når det særlig gjelder barnålen i høyre innerlomme på Torgersens dress og sannsynligheten for at denne nålen stammer fra juletreet i kjelleren i Skippergaten 6B, var dette heller ikke tema under høringen, men ble kort nevnt av møtende aktor uten ytterligere kommentarer.

Momentet ble – og det er mer påfallende – ikke utredet eller drøftet av kommisjonen i 2006-vedtaket.

Den eneste muligheten for at barnålen skulle komme inn i høyre innerlomme er at den måtte ha befunnet seg på Torgersens venstre hånd, som han deretter skulle ha ført ned i innerlommen.

Dette fremstår som spekulativt og usannsynlig: Hvis Torgersen skulle stikke hånden et sted, måtte det være i frakkelommen eller eventuelt i bukselommen. Her fant man imidlertid intet. Hva han skulle med hånden nede i høyre innerlomme i tiden fra drapet til han skiftet klær, fremstår som gåtefullt.

Under høringen var heller ikke usannsynligheten av at det ikke var barnåler i Torgersens øvrige klær et tema – dette er både forståelig og rimelig.

Derimot er det påfallende at dette momentet ikke ble behandlet av kommisjonen.

Betydningen av det øvrige plantematerialet er et meget viktig punkt.

Dette var heller ikke – forståelig nok – et tema under høringen, men også her er det merkelig at dette sentrale moment ikke ble utredet eller drøftet av kommisjonen.

Vi har med styrke anført at det er sannsynlig at barnålene og det øvrig biologiske materialet har *den samme kilden*, og at dette må referere seg til Eilif Støleggens eiertid.

Det øvrige biologiske materialet kan ikke henføres til Torgersens eiertid. Da må også barnålene med overveiende sannsynlighet referere seg til Støleggen – det kan ikke være to forskjellige kilder for det biologiske materialet og barnålene, særlig når man fant både barnåler og det øvrige biologiske materialet i samme bukseoppbrett.

I pkt. e har vi konkludert. Som det fremgår ovenfor er det intet i høringene eller i kommisjonens vedtak som har betydning for vurderingen av de anførsler som nå er fremmet.

4. Den nærmere bevisvurderingen – de sakkyndige erklæringene.

Vi skal i det følgende drøfte hva som ble forklart under høringene i denne forbindelse, og hvordan kommisjonen vurderte dette.

a. Når det gjelder nålenes egenskaper er følgende sentralt:

Korte, flate og tilspissete nåler henger sammen med dårlige vekstforhold, Når det gjelder spørsmålet om dette er koblete egenskaper – et uttrykk Venn har brukt – viste Halvorsen Økland igjen til Niinimets, som ikke ble forsøkt imøtegått hverken av aktor eller Venn. Venn sa om dette at han ikke kjente til vitenskapelige undersøkelser som bekreftet sammenheng mellom disse trekkene. Han ble imidlertid ikke spurt om han kjente Niinimets. På den andre siden bekrefter han indirekte at han var enig i at det forholder seg slik, ved henvisningene til Schmidt-Vogt og Schöpfer i tredje hele avsnitt på side 4 i den skriftlige uttalelsen.

Høringen gir med andre ord ikke grunnlag for å trekke i tvil at disse egenskaper er karakteristiske for nåler som utvikler seg i skyggefullt og dårlig miljø. Om de er «koblet» eller ikke, blir et spørsmål om ordbruk.

Morks betegnelse «mortre» karakteriserte Venn som upresis begrepsbruk. Han brukte også betegnelsen «forvirrende». Han kunne ikke følge Mork her, men valgte å forstå ham slik at Mork, som var opptatt av genetik, egentlig ikke mente å gi uttrykk for at nålene stammet fra samme tre.

Av helt sentral betydning var Venns bekreftelse på at man ikke kunne skille dressnålene fra korte nåler fra et annet tre eller en annen undertrykt gren. Det er påfallende at dette utsagnet ikke er gjengitt av kommisjonen, som utelukkende har hengt seg opp i forskjellen mellom de nålene Venn samlet inn. Når det gjelder dette helt sentrale spørsmålet, bekrefter altså høringen det som konsekvent har vært anført fra vår side om dette spørsmålet. Den bekrefter også den grunnleggende feilen som Printz og Mork begikk i 1958, og som må ha vært av en helt sentral betydning for vurderingen av dette beviset under hovedforhandlingen i 1958, når de anså nålene og det treet de stammet fra, for å ha helt spesielle egenskaper.

b. Vi har nå også fått detaljer angående Venns innsamling av nåler, som kommisjonen la avgjørende vekt på i 2006.

Det viser seg at innsamlingen hans ble gjort i to forskjellige miljøer:

1. «Under greiner på bakken i et hogstfelt i eldre granskog, hogd denne vinteren (2006).»
2. «Under de nedre greinene på unge, levende trær, i mannshøy granforyngelse (anslagsvis 2-3 m høye trær).»

Av 431 innsamlede nåler kom 175 – 163 grønne og 12 brune – fra hogstfeltet, og 237 – 126 grønne og 111 brune – fra den yngre skogen. I tillegg fant han 19 nåler- 16 grønne og 3 brune – i klærne da han kom hjem. Middelerdien for lengden av nåler fra hogstfeltet var 14,3 mm og 15,1 mm for henholdsvis grønne og brune nåler, mens middelerdien for lengden av nåler fra ungsoggen var 11,8 mm og 11,5 mm for henholdsvis grønne og brune nåler.

Nålene i klærne hadde middellengde på 11,1 og 7,8 mm for henholdsvis grønne og brune nåler.

Det er vanskelig å se at innsamlingen av nåler fra et *hogstfelt* i eldre granskog er av interesse.

Verdien av opplysningene om nåler fra ungsog er svekket av at det ikke er opplyst noe om hvor mange trær nålene stammer fra eller om vekstforholdene for de aktuelle trærne.

Venn avslutter redegjørelsen slik:

«Dette eksemplet demonstrerer at spørsmålet om hva som egentlig er vanlig nålelengde og hva som er uvanlig eller sjeldent, ikke har noen enkel forklaring, men må vurderes ut fra omstendighetene. Eksemplet illustrerer i tillegg at nålelengden på det man får på seg i tøyet, kan variere mye etter hvilke nålelengder som forekommer hyppigst der man ferdes, enten det er i skog eller andre steder der nåler finnes.»

Denne erkjennelsen har relevans til utvalget av nåler i kjelleren med det tørre undertrykte lille treet.»

Disse avsnittene har kommisjonen skrevet ordrett av på side 251.

I den skriftlige redegjørelsen uttaler Venn:

«Hva som eventuelt skulle kunne betegnes som uvanlig korte nåler, er gjerne de som man støter på sjeldnere enn i 5 % av alle tilfellene.»

Og noe senere:

«Det som synes å være sjeldent korte nåler på hogstfeltet, er blant de vanligste nålelengdene i innsamlingen under unge trær. I innsamlingen under unge trær var lengden på de 5 % korteste nålene bare maks. 6,6 og 5,0 mm. for henholdsvis grønne og brune nåler. Nåler som er kortere enn dette forekommer sjelden i den (sic) innsamlingen.»

Når det særlig gjelder kommisjonens behandling av Venns opplysninger under høringen vil vi påpeke:

Kommisjonen skriver på side 257:

«Når det gjelder likheten mellom dressnålene og kjellernålene, viser kommisjonen til Venns undersøkelse, som er gjengitt ovenfor. I det utvalget han hadde samlet inn, viser det seg å være betydelige variasjoner i lengde, men at korte nåler er meget sjeldne, og selv om utvalget nåler i undersøkelsen ikke er spesielt stort, er det lite grunnlag for å anta at bildet ville bli vesentlig annerledes med et mer omfattende materiale.»

Her har kommisjonen åpenbart misforstått Venn. En side ved dette er at det er irrelevant å sammenlikne med nåler fra hogstfeltet, jf. ovenfor. En relevant sammenlikning kan bare gjøres med nåler med kilde som samsvarer med treet i kjelleren, altså med nålene fra trær i ungskogen. Men som sagt vet vi ikke noe om vekstvilkårene for de aktuelle trærne. Dette er beklagelig, når Venn selv understreker at

«gjennomsnittlig nålelengde i et innsamlet parti kan være sterkt avhengig av valget av innsamlingssted.»

Alvorligere er at Venns materiale ikke gir grunnlag for å slutte, slik kommisjonen har gjort, at «korte nåler er meget sjeldne». Det er ikke en gang uttalt hva kommisjonen måtte mene er korte nåler. Venn har heller ikke sagt mer om dette enn at

«Hva som eventuelt skulle kunne betegnes som uvanlig korte nåler, er gjerne de som man støter på sjeldnere enn i 5 % av alle tilfellene.»

Han uttaler deretter at

«i innsamlingen under unge trær var lengden på de 5 % korteste nålene bare maks. 6,6 og 5,0 mm. for henholdsvis grønne og brune nåler.»

Det er her grunn til å minne om at dressnålene varierte mellom 6 og 8 mm, med en gjennomsnittslengde på 7,1 mm, mens kjellernålene varierte fra 5 til 9 mm. Såfremt Venns undersøkelse skal anses som representativ, hvilket kommisjonen har lagt til grunn at den er, skal altså verken dressnålene eller kjellernålene anses som uvanlig korte, slik kommisjonen synes å mene. Utsagnet om at korte nåler er meget sjeldne, er innholdsløst, så lenge det ikke har belegg i Venns undersøkelse, og kommisjonen heller ikke har klargjort verken hva man mener med «korte nåler» eller med «meget sjeldne».

Kommisjonen fortsetter:

«Også blant de 19 nålene som hadde festet seg på Kåre Venns klær da han foretok undersøkelser i skogen, var det variasjoner fra 6,5 mm til 16,5 mm. I utgangspunktet synes derfor sjansen for å få én barnnål av samme lengde som nålene i kjelleren på

klærne ved opphold i skogen å ære liten, - å få flere barnåler av samme lengde, og ingen andre, er tilsvarende mindre.»

Kommisjonen gjentar mer eller mindre dette oppsummeringsvis på side 260:

«Dersom det er slik at barnålene i dressen stammer fra et annet sted enn kjelleren i Skippergaten b, finner kommisjonen det påfallende at nålene har en slik likhet at to sakkyndige ikke greier å påvise noen forskjell på dem. Enten barnålene stammer fra Støleggens flukt i Sverige, fra Tore Hunds vei eller fra et tilfeldig opphold i skogen, ville det ha vært grunn til å anta at man hadde funnet noen påviselige ulikheter ved en eller flere av disse nålene.»

Her møter vi en ny grunnleggende misforståelse. Med unntak av de opprinnelige sakkyndige Printz og Mork har alle sakkyndige – herunder også Venn i sin muntlige redegjørelse for kommisjonen – vært tydelige på at på samme måte som vi ikke kan skille dressnålene fra kjellernålene, kan vi heller ikke skille dem fra korte nåler fra et annet tre eller en annen undertrykt gren. Da er det selvfølgelig ikke noe bemerkelsesverdig eller påfallende i at det ikke kan konstateres noen signifikante ulikheter mellom dressnålene og kjellernålene.

Kommisjonen fortsetter

«Uansett hvordan og på hvilket tidspunkt nålen er kommet i dressen, finner kommisjonen det usannsynlig at det bare skulle fem like barnåler, og ingen andre, på forskjellige steder i dressen, som i tillegg var like barnålene fra juletreet i Skippergata, jf. tidligere uttalelse om dette,

Sett i lys av undersøkelsen til Kåre Venn, og den variasjon av nåler, både i lengde og farge, som han fikk i sine klær etter å ha oppholdt seg i skogen, er det kommisjonens vurdering at man vanskelig kan finne en annen rimelig forklaring enn at dressnålene stammer fra kjelleren.»

Dette er i realiteten samme begrunnelse som ble gitt av Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt-2001-1421, og som ble oppsummert slik på side 1551:

«Utvalget viser ellers til uttalelsen fra skogforskerne og vil for sin del fremheve det usannsynlige i at Støleggen under sitt opphold i skogen i Sverige skulle få – og bare få – nåler i begge bukseoppbrettene og i jakkeinnerlommen som var helt identisk med de nålene som skrev seg fra (jule)treet på åstedet.»

Atskillige av de trekkene ved Venns uttalelse som viser at den er lite egnet som sammenlikningsgrunnlag, er gått gjennom tidligere. Det samme gjelder vår redegjørelse for sannsynligheten av at dressnålene stammer fra en tørr og undertrykt kvist e.l. som Støleggen har benyttet som brensel under oppholdet under en svensk gran – det må understrekes at han ikke har gått på tur i ungsbogen, slik Venn har gjort.

Venns undersøkelse gir imidlertid grunnlag for ytterligere merknader i tilknytning til Støleggen:

Kommisjonen legger vekt på at Venn fant nåler av forskjellig farge i klærne. Dette er imidlertid et moment uten betydning. Støleggen-alternativet forutsetter at nålene stammer fra en tørr kvist eller tørre kvister som har vært benyttet. Nålene på slike kvister har nødvendigvis vært brune.

Og hvis det først skal sammenliknes med nålene i Venns klær, må de derfor også bare sammenliknes med de brune, som varierte fra 6,5 til 9 mm, noe som samsvarer greit med variasjonen blant dressnålene. Selv om det bare dreide seg om tre nåler, må kommisjonen forstås slik at også dette funnet må anses som signifikant.

- c. Når det gjelder det forhold at det ble konstatert sopp på kjellernålene – jf. pkt. ii (side 91 flg. i vår begjæring) peker vi på:

Om granskyttesoppen uttalte Venn at han ville tro at den var til stede da Printz og Mork undersøkte. Han bekreftet at den utviklet seg når nålene døde eller var døende. Selv ville han øyeblikkelig ha sett slike soppforekomster, og mente at Mork nok kunne ha sett soppen, som ville ha vært synbar med det blotte øye, men ikke festet seg ved den. Dette utsagnet er gjengitt under kommisjonens vurderinger på side 258.

Deretter gir kommisjonen uttrykk for at det er uvisst om soppen kan ha oppstått i ettertid. Dette alternativet kan imidlertid utelukkes av følgende årsak:

Treet kan ikke ha blitt smittet med soppen mens det befant seg i kjelleren. Sopp på nåler blir påført av sopp sporer som kommer gjennom luften. Men dette forutsetter nærvær av andre grantrær som allerede er smittet. Derfor kan slike sporer ikke ha kommet inn i kjelleren i Skippergaten 6b mens treet befant seg der. Hvor skulle de i tilfelle ha kommet fra? Og de kan heller ikke ha kommet på nålene mens de var oppbevart hos politiet. Det er derfor ikke noe alternativ til at treet allerede var smittet med granskyttesopp da det ble plassert i kjelleren. Og da er det påfallende at soppen ikke er omtalt av Printz og Mork. Det kan selvfølgelig ikke utelukkes, slik Venn var inne på, at Mork og Printz ikke har festet seg ved den. Men uansett bidrar dette til å kaste lys over kvaliteten av de undersøkelsene de to gjorde.

5. Pkt. 5-7 konklusjon m.v.

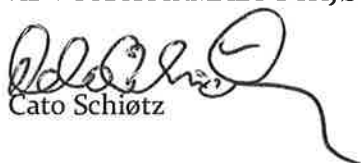
I punkt 5 kommenterer vi den nye sakkyndige utredningen fra Jon Ingolf Medbøe og Ole N. Synnes. Dette er nye bevis – som selvsagt ikke ble vurdert under høringen i 2006 og heller ikke tidligere er vurdert av kommisjonen.

For øvrig tilsier ikke høringen fra 2006 noen ytterligere kommentarer for så vidt gjelder disse punktene, herunder vår drøftelse av forholdet til straffeprosessloven § 392 annet ledd og § 395 nr. 3.

Når man sammenholder høringene fra 2006 med det som er anført om barnålbeviset i begjæringen av 27.06.17, kan vi trygt slå fast at barnålbeviset ikke er et "naturvitenskapelig bevis av første klasse" som ble lagt til grunn i 1958, men at beviset ut fra den totalvurdering

vi har gjort 27.06.-begjæringen – og som ikke har vært foretatt tidligere og således er helt ny - ikke har noen bevisverdi for Torgersens skyld.

Med vennlig hilsen
ADVOKATFIRMAET SCHJØDT AS

Cato Schiøtz

Kopi: Statsadvokat Lars Erik Alfheim, post.oslo@statsadvokatene.no